

שיעור חומש

על פרשת השבוע

משיעורי מרן הגאון רבי חיים פיינשטיין שליט"א

ראש ישיבת עטרת שלמה

פרשת ויחי תשפ"ד

לברכה ענין זה שחשדו בהריגת יוסף, על פי דברי הגמ' בברכות דף ל"א ע"ב אמר רבי אלעזר מכאן לחושד בחבירו בדבר שאין בו שצריך לברכו שנאמר ואלוקי ישראל יתן את שלתך, וזהו שהקדים יעקב לומר שכיון שחשדו ליהודה על כן צריך הוא לברכו.

נפתלי אילה שלוחה הנותן אמרי שפר. (מ"ט, כ"א). וכתב רש"י, דעל מלחמת סיסרא נתנבא, שכתוב שם דהמלחמה הייתה עם עשרת אלפים איש מבני נפתלי, והלכו שם בזריזות, והנותן אמרי שפר, היינו דעל ידם שרו דבורה וברק שירה.

וצריך ביאור, דהשירה היא הרי תוצאה מהנצחון במלחמה, דכיון שנצחו אמרו שירה, וא"כ היה ראוי להזכיר בברכה את עצם הניצחון שזהו העיקר, ולא את אמירת השירה, שהיא רק פועל יוצא מהנצחון, והרי הנצחון במלחמת סיסרא היה נס גדול מאד, וכמו שכתוב בנביא בשופטים, 'מן השמים נלחמו הכוכבים ממסלותם', ובגמ' בסוף פרק ערבי פסחים הפליגו הו"ל בגודל הנס, וא"כ מדוע מזכיר השבחה של נפתלי שעל ידו שרו שירה, ולא את עצם הנס שעל ידו נצחו.

ומבואר מכאן שעיקר השבחה הוא דוקא השירה שנאמרה אחר הנצחון, ונמצינו למדים מכאן שאין העיקר הנצחון, ואגב אורחא ראוי לומר על כך שירה, אלא להיפך התכלית היא אמירת השירה לקוב"ה, והנצחון אינו אלא אמצעי והיכי תימצוי לבא לתכלית נפלאה ונשגבה זו, ועל כן שבחם של בני נפתלי אינו בנצחונם, כי אם בשירה שנאמרה.

ובאמת דהרי סיסרא לא בא אליהם למלחמה כלל, אלא הקב"ה משך אותו למלחמה וכמו ש"כ בשופטים, 'זמשכתי אלך אל נחל קישון את סיסרא שר צבא יבין ואת רכבו ואת המונו' וגו', הרי דהקב"ה משך אליו את כל הגוים למלחמה, והיינו כמבואר שלא הניצחון הוא התכלית, ואמירת השירה היא התוצאה דממילא, אלא אדרבה כל המלחמה אינה אלא היכי תימצוי שיוכלו לומר שירה, וכיון שצריך לומר שירה, ממילא הקב"ה מושך את הגוים למלחמה.

לישועתך קויתי ה'. (מ"ט, י"ח). יש לבאר למה הזכיר כאן שיקוה לישועת ה', דהנה כל הכתובים כאן מדברים מגבורתו של שמשון כמבואר ברש"י, והנה איתא במדרש (צ"ה, י"ד) על הכתוב זיפול רוכבו אהור, יחזרו הדברים לאחוריהם, לפי שהיה יעקב אבינו רואה אותו וסבור בו שהוא מלך המשיח, כיון שראה אותו שמת, אמר אף זה מת. ומבואר דבתחילה סבר יעקב אבינו שישראל יגאלו ע"י שמשון, וא"כ יש במהון בנאולה ע"י שמשון, אמנם כשראה שמת ואין שמשון גואלם, שוב חזר שצריך לצפות לישועה, וזהו שסיים

אל נא תקברני במצרים ושכבתי עם אבותי ונשאתני ממצרים וקברתני בקבורתם. (מ"ז, כ"ט-ל). סדר הכתובים צריך ביאור דבתחילה אמר יעקב 'אל נא תקברני במצרים', ורק אח"כ אמר 'וקברתני בקבורתם', ולכאורה כל האיסור דאל תקברני במצרים, הוא בשביל שרצה שיקברנו עם אבותינו, והוסיף אזהרה על ענין זה, וא"כ מפי היה נכון לומר בתחילה ושכבתי עם אבותי, ורק אח"כ להוסיף ע"ז איסור דאל נא תקברני במצרים.

ונראה בזה, שהיה כאן שתי עניינים, ענין אחד שיקבר עם אבותינו, ועוד היה ענין מיוחד שלא ליקבר במצרים, בלא שייכות לכך שיקבר עם אבותינו. וביאור הדברים הוא, דהנה רש"י כתב ג' טעמים למה שלא יקברנו במצרים, טעם אחד, משום דסופה להיות עפרה כינים, טעם שני, דאין מתי הו"ל חיים, אלא בצער גלגול מחילות, וטעם נוסף, שלא יעשוהו מצרים עבודה זרה. ואמנם טעמא דגלגול מחילות שייכא בכל מקום בהו"ל, אבל טעמא דכינים, שייך דווקא במצרים, וכן הטעם שלא יעשוהו עבודה זרה, נראה שהוא דווקא במצרים, שהשפיע להם ברכה שכלה הרעב, ומימי נילוס מתברכין. ולפי הנך טעמים הרי מבואר היטב שהיה בזה ענין מסוים שלא יקבר במצרים, מלבד הענין ליקבר עם אבותינו.

ולפי זה מבואר היטב, שהיו כאן שתי שבועות נפרדות, שבועה אחת שלא יקברנו במצרים, שזה ענין בפני עצמו כמו שנתבאר, ועוד השביעו שבועה נפרדת על הענין שיקברנו עם אבותינו, ושתי שבועות נפרדות על שתי עניינים נפרדים הם.

והנה בפסוקים מפורש השבועה ב' פעמים, דבפסוק כ"ט אמר תחילה שים נא ירך תחת ירכי, ופירש רש"י והשבע. ולהלן בפסוק ל"א אחר שאמר יוסף אנכי אעשה כדברך, כתוב ויאמר השבעה לי וישבע לו. ובפשוטו י"ל בזה, דבתחילה ביקש יעקב מיוסף שם נא ירך תחת ירכי והשבע, ויוסף השיב אנכי אעשה כדברך, ואיני צריך לישבע, ויעקב חזר ואמר לו השבעה לי, שאעפ"כ ישבע לו. ולפי"ז פירוש המקראות הוא שיוסף אמר אנכי אעשה ואין צריך שבועה, ויעקב א"ל שמו"מ ישבע. אכן להמבואר דהיו כאן שתי שבועות על שתי עניינים, יש לומר דלכן השביעו שתי פעמים, דהשבועה האמורה בפסוק כ"ט, זהו השבועה דאל נא תקברני במצרים, והשבועה האמורה בפסוק ל"א, זהו השבועה שיקברו עם אבותינו.

מטרף בני עלית כרע רבין כאריה וגו'. (מ"ט, ט"ז). כתב רש"י ממה שחשדתך במטרף טרף יוסף היה רעה אכלתהו, עלית, סלקת את עצמך ואמרת מה בצע וכו' לפיכך כרע רבין כאריה וכו'. יש לבאר שהקדים

וינתחה במקומה, והיינו דאע"פ דלא נזרק דמה ולא הותרה להקטרה, נעשית לחמו של מזבח וחל בה דין הקטרה. ומבואר דהמזבח מקדש להקטרה גם קודם שנעשה מעשה המתיר את ההקטרה, וזהו גם ענין של הטיפה. ויש לומר דעל שם זה נקרא המזבח טורף, כיון שמקדש להקטרה גם קודם שנשלמו המעשים הנצרכים להתירו להקטרה.

והנה במכילתא פרשת יתרו איתא זכור ושמור, זכור מלפניו ושמור מלאהריו, מכאן אמרו מוסיפין מחול על הקודש, משל לזאב שהוא טורף מלפניו ומלאהריו. היינו דהוספת קודש על החול, הוא דומה לטריפה דזאב. ומבואר דטריפת הזאב הוא משל ללקיחת דבר שמצד עצמו אינו ראוי לו, כמו שהחול מצד עצמו אינו קודש, ומוסיפין אותו לקודש. וזה כמו שביארנו שהענין שהמזבח מקדש גם את שאינו כשר למזבח מצד עצמו, דומה לטריפת הזאב.

אל תראו כי התחת אלקים אני ואתם חשבתם עלי רעה וגו'. (נ', י"ט כ'). יעויין מה שכתב רש"י בפירושו מה שאמר אל תראו כי התחת אלקים אני. ויש לפרש עוד בזה, דאמר להם דכיון דכפועל יצא טובה ממכירתו, א"כ אין הטאם אלא במחשבה ולא במעשה, ועל מחשבה רק הקב"ה דן, אבל הוא אינו יכול לדון על מחשבה, וזהו שאמר להם כי התחת אלקים אני, ר"ל וכיון דאין במעשיהם אלא מחשבה, על כן אינו יכול לדונם כלל.

הכתוב לישועתך קיויתי ה', דכיון שנפל רוכבו אהור, ולא יגאלו ע"י שמשון א"כ חזר לצפות לישועה.

בנימין זאב יטרף בכקר יאכל עד ולערב יחלק שלל. (מ"ט, כ"ז). ובת"א בנימין בארעה תשרי שכינתא ובאחסנתיה יתבני מקדשא בצפרא ובפניא יהון מקרבין כהניא קורבניא ובעדן רמשא יהון מפלגין מותר הולקהון משאר קדישא.

ומבואר דמפרש דזאב יטרף הוא על הקרבת הקרבנות. וכן מצינו ענין זה שהמזבח נמשל לזאב בגמ' בסוכה דף נ"ו שמרים בת בילגה קראה למזבח לוקום, וכתב שם רש"י דלוקום הוא לשון זאב כיווני. וצריך ביאור למה נמשל המזבח לטריפה של זאב.

והנה טריפה עניינה הטיפה, וכמו"כ רש"י כאן, וכן ביומא ר"פ טרף בקלפי, והטיפה היינו שנוטל גם דברים שאינם שייכים לו וראויים לו, וכן מבואר ברש"י שפירש הכתוב על מעשה דפלגש בגבעה שחטפו את בנות ישראל. וצריך ביאור איזה ענין של הטיפה יש במזבח.

והנה המזבח מקדש את הפסולין ואם עלו לא ירדו, והיינו דמקדש גם דברים שאינם כשרים להקרבה מצד עצמם, מ"מ ע"י שעלו חל עליהם דין הקרבה והמזבח אוכלן. וי"ל דלכן נקרא אכילת המזבח טריפה, כיון שהוא חוטף לאכול גם דברים שאינם ראויים לו מצד עצמם.

עוד יש לומר, דהנה מצינו שאם שחט עולה בראש המזבח, יפשיטה

ביום ההוא יהיה מקור נפתח לבית דוד על יושבי ירושלים

דברים בכינוס מרנן ורבנן שליט"א למען 'המרכז הארצי לטהרת המשפחה' - מוצש"ק ויגש תשפ"ד

נתכנסנו כאן לחזק ולאמץ את ידי העוסקים במלאכה גדולה, מלאכת מחשבת, לשמור את הדבר הנוגע ליסוד קדושת הכלל ישראל, המפעל החשוב מאוד הזה כבר שמונים שנה עומד על המשמר, לבנות, להשגיח, לתקן פרוצות, ולחזק בדקי המקוואות, בכל ענין וענין, ובכל מקום ומקום, וחלקי עבודת הקדוש הזה רבים הם, אם במעשה אם בדיבור. על חומותיך ירושלים הפקדתי שומרים כל היום וכל הלילה, ירושלים זהו מקור הכלל ישראל, כך אומר הגר"ח מוואלוז'ין, הענין הוא חומת הכלל ישראל, והעושים במלאכת הקדוש הם העומדים על המשמר, וברוך שמסר עולמו לשומרים. הענין הזה הוא הצלת הכלל ישראל, בין להצילם מחייבי כריתות ר"ל והוא ביהרג ואל יעבור, ובין בפגם שהל על כל הדורות ר"ל, הוא מעוות לא יוכל לתקון, וכל מעשה בפני עצמו הוא הצלת רבים מרדת שחת, והעוסקים בזה הם שלוחי דרהמנא ושלוחי דידן להציל את הכלל ישראל, יהי רצון שנוכה לקיום מה שכתוב במשנה במדות וביומא רבי אליעזר בן יעקב אומר מים מפכין עתידין להיות יוצאין מתחת מפתן הבית, מכאן ואילך היה מתגבר ועולה, עד שמגיע לפתח בית דוד, כיון שמגיע לפתח בית דוד נעשה כנחל שוטף שבו רוחצין זבין וזבות נדות ויולדות, שנאמר ביום ההוא יהיה מקור נפתח לבית דוד על יושבי ירושלים לחטאת ולגדה. ובתרגום שם כתוב, 'בעידנא ההיא יהא אולפן אורייתא גלי כמבוע דמיין, לבית דודו וליתבי ירושלים, ואשבוק לחוביהון, כמו דמדכן במי אדיותא, ובקטם תורתא דחטאת'. הרי שעל ידי טבילות אלו יש התגברות כח התורה וכח הקדושה, והמעין הזה יוצא מן המקדש. כתוב בגמרא בברכות רבי יוחנן הוה רגיל דהוה קאזיל ויתב אשערי דטבילה, אמר כי סלקן בנות ישראל ואתיין מטבילה מסתכלן בי ונהוי להו זרעא דשפירי כוותי, זה לימוד נורא עד כמה צריך להשתדל בשערי טבילה בשביל מדרגות הכלל ישראל, ולא מדובר להציל חייבי כריתות ומגילוי עריות ועצם עיקר קדושת ישראל, רק בשביל שנהוי להו זרעא דשפירי כוותי, כל שכן המפעל החשוב וההכרחי הזה, דיתב אשערי דטבילה ומציל את זרע ישראל מפסול ומחטאת. שופרא דרבי יוחנן הרי כתוב בגמרא בב"מ שרבי יוחנן אמר שהוא נשתייר משפירי ירושלים, תשעה קבין יופי נטלה ירושלים, וזהו יופי רוחני, היופי של רבי יוחנן ושל ירושלים זה מדרגות עליונות ברוחניות, בגמרא בברכות כתוב שרבי יוחנן גליא לדרעיה בבית אפל ונפל נהורא, ומעין שופריה דיעקב אבינו, ומעין שופריה דאדם הראשון יציר כפיו של הקב"ה, זהו יופי ודרגא רוחנית של כלל ישראל, שלימות האדם, וזה ממה שהוה יתיב אשערי דטבילה, מלשקוד על תקנת הכלל ישראל. וכבר כבוד תורת זקני זכר צדיק וקדוש לברכה בשנת תשי"ד מכתב בעבור המרכז הארצי לטהרת המשפחה להגאון רבי אפרים זלמן הלפרן זצ"ל מייסד המפעל, וכתב בזה הלשון והנה עצם הענין אינו צריך להמלצות ודברי חיזוק, כי מי זה אשר לא יבין את הגודל נחיצות וזכות הרבים שיש בזה, יסוד טהרת ישראל ושמירת הדורות מהיות פגומים, מלבד ההצלה מאיסורי כרת בכל שעה ושעה, אשר אין לנו דבר גדול מזה, ודבר שפתיים בענין שכזה הוא רק למחסור, אבל נדרשתי לבקשת ידידי הגרא"ז הנ"ל שי' היות כי זקנתו א"א לו עוד לנדוד ולנסוע בעצמו לארה"ב, לא יכולתי להמנע מענין שכזה להעיד על עצם מעשיו הרצויים של הגרא"ז, כי הוא זכות הרבים הגמור במלא מובן המילים, ואשרי למי שייזכה להיות לו חלק בזה כי יהיה בכלל מזכי הרבים ביסוד בית ישראל, זכות העומד לעולמים למשמרת, ולזכות מזכרת בזה ובבא, ויבורכו כל המשתתפים ומסייעים בזה בברכת כל טוב כאמור למזכי הרבים.